

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд
за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
от Славка Керемидчиева, проф. д-р в Секцията за българска диалектология и
лингвистична география към Института за български език
„Проф. Л. Андрейчин“ на БАН

Автор на дисертационния труд: Александра Димитрова Клечерова, редовен докторант в Катедрата по български език на Филологическия факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград, по професионално направление *Филология*, шифър 2.1, научна специалност *Български език*.

Тема на дисертационния труд: *Лексиката на банския говор*.

Александра Клечерова е редовен докторант с научен ръководител проф. А. Стоилов към Катедрата по български език на Филологическия факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград. Приложената Справка за покриване на националните минимални изисквания по публикации и количественото им измерение в точки, доказва, че са спазени законовите и наукометрични изисквания за допускането до защита на дисертационния ѝ труд за придобиване на образователната и научна степен *доктор*. Докторантката отчита 80 точки по различните групи показатели. Според мен обаче те би трябвало да са най-малко 90, тъй като в списъка на публикациите, съдържащ се в лаконичната автобиография, А. Клечерова има 5 (а не 3) публикации, като 4 от тях са по темата на дисертационния ѝ труд.

На нашето внимание и оценяване докторантката предоставя своя напълно завършен труд *Лексиката на банския говор*. По моето скромно мнение той би трябвало да носи по-точното заглавие *Лексикалната система на говора на гр. Банско*, за да бъде избегната омонимията със същото прилагателно, образувано от други топоними (има град Баня в Карловско и много села в България, носещи същото име). Веднага трябва да изтъкна, че темата е изключително дисертабилна не само защото, както и самата А. Клечерова многократно изтъква, до момента няма научно проучване на

лексикалната система на говора на Банско, а и защото тя идва да допълни езиковата картина след стойностното изследване на този говор на всички езикови равнища, без лексикалното, на Радослав Цонев (*Говорът на град Банско*. Благоевград, 2008). Като добавим към това забележителния труд на братя Молерови *Народописни материали от Разложко* (СБНУ, София, 1954) и множеството проучвания на диалекта и народната култура на този край, които дисертантката безспорно познава в дълбочина, още по-ярко се очертават актуалността и приносният характер на сегашното проучване. На практика то позволява да се твърди, че вече е оформена и закръглена представата за богатата езикова и духовна култура на този пирински край – нещо, с което не могат да се похвалят много наши области.

Изследването се основава върху лично събран в най-ново време теренен материал, който е подложен на интерпретация с прилагането на синхронния описателно-съпоставителен метод. Голямо предимство се дава на статистическия метод, който досега е приложен в много малко на брой изследвания от подобен характер, и неговото последователно следване тук, според заявените цели и задачи на темата, е безспорно постижение на дисертантката.

Говорът на гр. Банско е един от най-оригиналните и, както аргументирано и вярно обобщава авторката, изключително добре запазен и пълноценно функциониращ и в нашите модерни времена български диалект, каквито са и личните ми впечатления. Специфичните му лингвистични характеристики са резултат от екстралингвистичното обстоятелство, че географски той се намира в ятовата изоглосна зона, където източнобългарските особености плавно преминават в западнобългарски. Заслуга на дисертантката е, че анализирайки диалекта на лекикално равнище, тя непрекъснато отчита този факт, а на стр 22–23 и сл. го е експлицирала и в табличен вид. При проектирането на някои от основните диференциални лексеми от говора върху българската езикова територия обаче е било добре авторката да го е направила според данните на БДА. Обобщаващ том. Ч. III. Лексика, защото така ареалите щяха да бъдат повече, по-ясни и по-точни. Но при всички случаи акцентирането върху оригиналните лексеми, които характеризират само говора на банскалии, както и тълкуването на тези регионализми, са верни и допълват приносния характер на труда.

Много подробни и интересни са страниците, посветени на предшествашите проучвания на Банско. В началото на XIX в. светът още не знае кои са българите, а и не търси особено усърдно отговора на този въпрос. Но когато започва дебатът за родината на първия славянски книжовен език, когато прохождащата славистика разполага само с Вук-Караджовичите 27 народни песни на един почти неизвестен език, П. Шафарик пръв гениално се досеща, че този език вероятно ще е най-старият славянски език. Именно с образците от говора на Банско започва и съзнателният интерес към българите, към техния език, литература и култура. Тук бих искала да препоръчам на А. Клечерова да включи в своето изследване мнението на Л. Илиева, която, въз основа на новооткрити данни, убедително доказва, че автор на българския първообраз на „Додатъка“ е българинът Марко Георгиевич от гр. Банско, който през 1821 г. е на дипломатическа служба във Виена, и затова неговото име трябва да бъде поставено преди името на В. Караджич като основатели на българистичната наука (Илиева, Л. Българският първообраз на „Додатък към санктпетербургските сравнителни речници“ (Cod. Кор. 31 в Копитаровата сбирка в Народната и университетска библиотека в Люблина). – Език и литература, 2018, кн. 3–4, 225–234).

Структурата и съдържанието на труда следват логиката на избраната тема, на основните подходи и методи. А. Клечерова се стреми да ги прилага последователно, за да изпълни целите и задачите на проучването, като заявява, че следва основно два подхода – ономасиологичен и семасиологичен. Разпределението на лексиката в многобройни тематични групи и обособените към тях подгрупи дава възможност да се види лексикалното богатство на диалекта, да се открие начинът, по който народният именодател организира обкръжаващия го свят според своите когнитивни представи. Напр. на с. 62 в тематичната подгрупа *Дървесни видове* може да се видят множеството специализирани и детайлизирани названия на видовете дървета според тяхната големина, местоположение, вид, състояние и пр.: *бѣлака* ‘бял бор’, *бѣлови́на* ‘дърво за горене от бор’, *брати́мка* ‘издънка от корен на старо дърво’, *брѣс* ‘ситни сухи клончета около дънер на дърво’, *бури́ка* ‘стъбло от бор’, *бу̀кови́ца* ‘буково дърво за горене’, *вал’у̀га* ‘късо валчесто трупче от дърво’, *вѣшчер* ‘изгнило отвътре дърво’, *врѣ̀двни́ца* ‘първата отрязана дъска от дървен труп’, *врѣ̀шка* ‘връх на отсечено борово дърво’, *врѣ̀ли́на* ‘тънко и дълго дърво’, *гнилѣ* ‘гнило дърво’, *дѣ̀б̀двни́ца* ‘дъбово дърво за горене’,

карту̀га ‘малък пън’, *кля̀да* ‘боров труп’, *стоешчѝлка* ‘самотно неотсечено дърво’, *су̀ар* м. ‘изсъхнало стоящо дърво в гората’ и мн. др., които изумяват със своята номинативна конкретика и образност. Почти винаги дисертантката е успяла да тълкува номинативните диалектизми с точни и верни дефиниции, които понякога имат етнографски характер, но в случая това не е лексикографска слабост. Някои дефиниции се нуждаят от конкретизиране като напр. към *к̀улес* ‘тъмножълт’, трябва да се добави (за кон) или към *грам̀уда* ‘бучка’ – (пръст или каменна сол?). Интерес представят и многобройните композити, които авторката специално разглежда и анализира.

Като всеки пръв сериозен труд на млад учен и този притежава недоглеждания, пропуски и слабости. Те са както на фонетично (невярно посочени стб. съответници на днешните им рефлексии, напр. рефлекс *a* на стб. *ъ?* в думата *ва̀глен*, разнопосочно изписване на ударението вместо правилното от ляво надясно и др.) така, и най-вече, на етимологично, лексиколожко и лексикографско равнище. Напр.: В частта *Състав на лексиката откъм нейния произход* излишното раздробяване на домашното наследство на индоевропейско, праславянско, тракийско, прабългарско, старобългарско и др. и на заемки от девет езика, както и непозоваването на съответните речници, най-вече на етимологичния, е довело до множество грешки, напр.: *брав* (което не е многозначна дума ‘1. Една овца. 2. Една коза’, а ‘отделна глава дребен добътък’) е с и.е. произход, *зълва*, *вуйна*, *вуйчо*, *книга* са с праславянски корени, а не са прабългаризми, *бѝшка* е заета от италиански през албански, т.е. не е праславянска, *дарм̀он* е гръцка заемка, т.е. не идва от праслав. и мн. др. Доста несполуки има при определянето на семантичния обем на дадена лексема и затова в много случаи се наблюдава неоснователно дефинирана полисемия, напр.: *в̀ързанѝца* ‘1. Бохча. 2. Прибрани и вързани неща в месал.’; *град̀еш* ‘1. Проста дървена ограда. 2. Стобор.’ *измаз̀нувам* ‘1. Излъгвам. 2. Измамвам.’; *й̀урну̀вам* ‘1. Събарям. 2. Катурвам.’; *нав̀абувам* ‘1. Примамвам. 2. Вкарвам с примамка.’ и мн. др. Речникът, който е даден като приложение на основната част на дисертацията, макар че не е изработен според принципите на конвенционалната диалектна лексикография, има ясна структура и относително добре разкрива семантиката на включените в него лексеми. Очевидно той има диференциален характер, макар че това не е

изрично упоменато. Абсолютната липса на илюстративен материал обаче, което е доста озадачаващо предвид факта, че материалът е събиран в контекст, оспорва в някои случаи прецизното тълкуване на значенията, напр. *кутър* ‘1. Месилник (тук е допуснато тълкуване с диалектна дума). 2. Стая, в която се меси хляб и се помещава пещта. 3. Малка стая в къщата без прозорци.’; *ку̀три* ж. (?) ‘подстригана коса на челото на жена’ бретон?; *къ̀цям* ‘1. Кълцам. 2. Цепя. 3. Кълва. 4. Чукам. 5. Бия. 6. Жия’ и др.

Независимо от определени несполуки и недоглеждания, които е желателно да бъдат отстранени, не се съмнявам, че дисертационният труд на А. Клечерова ще бъде успешно защитен, защото той е резултат от усилена и добросъвестна работа, отличава се с оригиналност и много добра структура, притежава солидна емпирична основа, върху която са аргументирани изводите. Благодарение на него в научно обращение ще влезе автентичната и специфична диалектна лексика на говора на гр. Банско, която е добре събрана, организирана, систематизирана и анализирана.

Публикациите по дисертационния труд отговарят на изискванията за количественост, съдържателност и представителност. Авторефератът отразява вярно основните положения и научните приноси на дисертацията. Навярно на техническа грешка се дължат наблюдаваните повторения в него.

Не съм забелязала примери на плагиатство в труда. Препоръчвам отстраняване на повторенията и изглаждане на стилистичните грапавини.

Предвид положителните качества и приносния характер на дисертационния труд *Лексиката на банския говор*, както и на цялостната научноизследователска и образователна дейност на докторантката Александра Клечерова, предлагам на почитаемото жури да ѝ присъди научната и образователна степен „доктор“.

20. 04. 2022 г.
София

Изготвил становището:
(проф. д-р Сл. Керемидчиева)

STATEMENT

on dissertation thesis for awarding the educational and scientific degree “Doctor”
from Slavka Keremidchieva, Prof. Dr. in the Department of Bulgarian
Dialectology and Linguistic Geography at the Institute of Bulgarian Language
“Prof. L. Andreychin ”at the Bulgarian Academy of Sciences

Author of dissertation: Aleksandra Dimitrova Klechorova, full-time doctoral student at the Department of Bulgarian Language at the Faculty of Philology at SWU "Neofit Rilski", Blagoevgrad, in the professional field of *Philology*, code 2.1, scientific specialty *Bulgarian language*.

Topic of dissertation: *Lexis of Bansko dialect*.

Aleksandra Klechorova is a full-time doctoral student with research supervisor Prof. A. Stoilov from the Department of Bulgarian Language at the Faculty of Philology at SWU "Neofit Rilski", Blagoevgrad. The attached Reference for meeting the national minimum requirements for publications and their quantitative dimension in points proves that the legal and scientometric requirements for admission to the defense of her dissertation for obtaining the educational and scientific degree of *Doctor* are met. The doctoral student has 80 points on different groups of indicators. In my opinion, however, they should be at least 90, as in the list of publications contained in her concise autobiography, A. Klechorova has 5 (not 3) publications, 4 of which are on the topic of her dissertation.

The doctoral student has presented to our attention and evaluation her fully completed work *The Lexis of Bansko dialect*. In my humble opinion, it should bear the more precise title *The lexical system of speech in the town of Bansko* in order to avoid homonymy with the same adjective formed by other toponyms (there is the town of Banya in Karlovo and many villages in Bulgaria bearing the same name). I shall immediately point out that the topic is extremely dissertable not only because, as A. Klechorova herself repeatedly points out, so far there has been no scientific study of the lexical system of Bansko speech, but also because it comes to complement the linguistic picture after the valuable study of this speech at all

language levels, without the lexical one, by Radoslav Tsonev (*The Speech of the Town of Bansko*. Blagoevgrad, 2008). Adding to this the remarkable work of the Moler brothers *Ethnographic materials from the region of Razlog* (SbNU, Sofia, 1954) and the numerous studies of the dialect and folk culture of this region, which the doctoral student undoubtedly knows in depth, outlines even more clearly the relevance and contribution of the current research. In practice, we could claim that the idea of the rich linguistic and cultural base of this region in Pirin has already been formed and completed - something that few of our regions can boast of.

The research is based on personally collected in recent time field material, which is subject to interpretation using the synchronous descriptive-comparative method. Great advantage is given to the statistical method, which has so far been applied in very few studies of this type, and its consistent application here, according to the stated goals and objectives of the topic, is an indisputable achievement of the dissertation.

The speech of the town of Bansko is one of the most original and, as the author summarizes with arguments and truth, an extremely well preserved and fully functioning Bulgarian dialect in our modern times, as is my personal impression. Its specific linguistic characteristics are the result of the extralinguistic circumstance that geographically it is located in the Yat isogloss zone, where the eastern Bulgarian peculiarities smoothly pass into the western Bulgarian ones. A contribution of the doctoral student is that analyzing the dialect on a linguistic level, she consistently takes into account this fact, and on pages 22-23 et seq. she has explicitly shown it in tabular form. However, when designing some of the main differential lexemes from the speech on the Bulgarian language territory, it would have been better if the author had done it according to the BDA. Summary volume. Part III Lexis, as in that way the areas would be larger, clearer and more accurate. But in any case, the emphasis on the original lexemes, which characterize only the speech of Bansko residents, as well as the interpretation of these regionalisms, are correct and complement the contributions of the thesis.

The pages dedicated to the previous researches of Bansko are very detailed and interesting. At the beginning of the 19th century, the world was still not aware who the Bulgarians were, nor did it search very diligently for the answer to this question. However, when the debate on the homeland of the first Slavic literary language began, when the nascent Slavic studies had only Vuk-Karadzic's 27 folk songs in an almost unknown language, P. Shafarik was the first to ingeniously

guess that this language would probably be the oldest Slavic language. It was with the samples from the speech of Bansko that the conscious interest in the Bulgarians, in their language, literature and culture began. Here, I would like to recommend that A. Klechorova include in her research the opinion of L. Ilieva, who, based on newly discovered data, convincingly proves that the author of the Bulgarian prototype of the "Supplement" is the Bulgarian Marko Georgievich from Bansko. In 1821 he was a diplomat in Vienna, and therefore his name shall be placed before the name of V. Karadzic as the founders of Bulgarian studies (Ilieva, L. The Bulgarian prototype of "Supplement to the St. Petersburg Comparative Dictionaries" (Cod. Kop. 31 in the Kopitar Collection at the National and University Library in Ljubljana) - Language and Literature, 2018, books 3–4, 225–234).

The structure and content of the work follow the logic of the chosen topic, the main approaches and methods. A. Klechorova strives to apply them consistently in order to fulfill the goals and objectives of the study, stating that she followed mainly two approaches - onomasiological and semasiological. The distribution of the lexicon in numerous thematic groups and their subgroups helps to see the lexical wealth of the dialect, to highlight the way in which people organized the world around them according to their cognitive ideas. For example, on p. 62 in the thematic subgroup *Tree species* one can find many specialized and detailed names of tree species according to their size, location, type, condition, etc.: *бѣлака* 'white pine', *бѣловѣна* 'pine firewood', *братѣмка* 'shoot from the root of an old tree', *брѣс* 'small dry twigs around a tree trunk', *бурѣка* 'pine stalk', *бѣковѣца* 'beech wood for burning', *вал'ѹга* 'short round log', *вѣшчер* 'rotten wood inside', *врѣдвѣца* 'the first cut log board'; *врѣшка* 'top of a cut pine tree', *врѣлина* 'thin and long tree', *гнилѣ* 'rotten tree', *дѣбѣвѣца* 'oak firewood', *картѹга* 'small log', *клѣда* 'pine log', *стоешчѣлка* 'a lonely uncut tree', *суѣр* м. 'a dead tree in the woods' etc., which amaze with their nominative specificity and imagery. In most cases the doctoral student managed to interpret nominative dialectisms with precise and correct definitions, which are sometimes ethnographic in nature, but in this case it is not a lexicographical weakness. Some definitions need to be specified, such as *кѹлес* 'dark yellow', (horse) or *грамѹда* 'lump' – (soil or salt?). The numerous composites which the author specifically examines and analyzes are of interest as well.

Like any first serious work of a young scientist, this one has shortcomings, deficiencies and weaknesses. They are both phonetical (incorrectly indicated stb. equivalents of their today's reflexes, e.g. reflex **a** of stb. **ъ**? in the word *в̀а̀глен*, different spelling of the stress instead of the correct one from left to right, etc.) and, most of all, at etymological, lexicological and lexicographical level. For example, in section *Composition of lexis with regard to its origin* the unnecessary fragmentation of the domestic heritage into Indo-European, Proto-Slavic, Thracian, Proto-Bulgarian, Old Bulgarian, etc. and borrowings from nine languages, as well as the failure to refer to relevant dictionaries, especially etymological ones, has led to many errors, e.g.: *брав* (which is not an ambiguous word '1. One sheep. 2. One goat', but 'a small cattle animal') has Indo-European origin, *зълва*, *вуйна*, *вуйчо*, *книга* have Proto-Slavic roots, not Proto-Bulgarian, *бѝшка* was borrowed from Italian through Albanian, i.e. it is not Proto-Slavic, *дармон* is from Greek, i.e. it does not originate from Proto-Slavic, and many others. There are many failures in determining the semantic scope of a lexeme and therefore in many cases there is an unreasonably defined polysemy, e.g.: *в̀ързанѝца* '1. Bundle. 2. Things tied in a dough towel.'; *гра̀деш* '1. Simple wooden fence. 2. Fence.' *изма̀зну̀вам* '1. Lie. 2. Deceive.'; *й̀урну̀вам* '1. Knock down. 2. Pull down.'; *на̀ва̀бу̀вам* '1. Tempt. 2. Lure.' etc. The glossary, which is attached as an appendix to the main part of the dissertation, although not created according to the principles of conventional dialect lexicography, has a clear structure and relatively well reveals the semantics of the lexemes included in it. Obviously, it is differential in nature, although this is not explicitly mentioned. However, the absolute lack of illustrative material, which is quite puzzling given the fact that the material is collected in context, challenges in some cases the precise interpretation of the meanings, for example, *ку̀та̀р* '1. Place for kneading bread (a dialectal interpretation is allowed here). 2. Room where bread is kneaded and the oven is located. 3. Small room in the house without windows.'; *ку̀три ж. (?)* 'cut hair on a woman's forehead' fringe?; *кѝца̀м* '1. Chop. 2. Split. 3. Peck. 4. Knock. 5. Beat. 6. Sting' etc.

Despite certain failures and oversights, which are desirable to be eliminated, I have no doubt that the dissertation of A. Klechorova will be successfully defended, since it is the result of hard and diligent work, is original and has very good structure, has a solid empirical basis on which the conclusions are based. The dissertation will contribute to the popularization of the authentic and specific

dialect lexicon of the speech of the town of Bansko, which is well collected, organized, systematized and analyzed.

The publications related to the dissertation meet the requirements for quantity, content and representativeness. The abstract accurately reflects the main points and scientific contributions of the dissertation. The observed repetitions are probably due to a technical error.

I have not noticed any examples of plagiarism in the thesis. I recommend that the repetitions are removed and the stylistic roughness polished.

Given the merits and the contributions of the dissertation *The Lexis of Bansko Dialect*, as well as the overall research and academic work of doctoral student Alexandra Klechorova, I suggest that the honorable jury award her the scientific and educational degree "Doctor".

20 April 2022
Sofia

Author:
(Prof. Dr. Sl. Keremidchieva)